

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2023. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.19>

УДК 336.025

У. З. Ватаманюк-Зелінська,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансового менеджменту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4971-5763>

Ю. Б. Чепіль,

здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Львівський національний університет імені І. Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9295-1924>

І. А. Дунець,

здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Львівський національний університет імені І. Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7336-5575>

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЛЬВІВСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ

U. Vatamanyuk-Zelinska,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Financial Management,

Lviv Ivan Franko National University

Y. Chepil,

Applicant of higher education specialty «Finance, banking, insurance and stock market», Lviv Ivan Franko National University

I. Dunets,

Applicant of higher education specialty «Finance, banking, insurance and stock market», Lviv Ivan Franko National University

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE EXPENDITURE PART OF THE BUDGET OF THE LVIV COMMUNITY IN THE CONDITIONS OF WAR

У статті досліджено процеси формування та виконання видаткової частини бюджету Львівської громади в умовах війни. Розкрито сутність проведеної в Україні реформи децентралізації, а також висвітлено її наслідки для цієї громади. Здійснено моніторинг як дохідної, так і видаткової частин бюджету Львівської територіальної громади. Проведено аналіз видаткової частини бюджету Львівської ТГ саме в розрізі загального та спеціального фондів. Висвітлено досвід надання соціальних послуг цієї громади для її населення. Виконано аналіз видатків Львівської громади на соціальний захист та соціальне забезпечення. Розроблено п'ятирічний прогноз обсягу видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів України. Визначено основні напрямки покращення видаткової частини місцевого бюджету Львівської територіальної громади.

The article examines the processes of formation and implementation of the expenditure part of the budget of the Lviv community in the conditions of war. The essence of the decentralization reform carried out in Ukraine is revealed, as well as its consequences are highlighted, namely: the decentralization reform showed a sound result of the financial basis of territorial communities and their ability to quickly adapt to unpredictable situations caused by a military threat. Communities where hostilities are not taking place receive internally displaced persons (IDPs) and provide them with the necessary services. Both the revenue and expenditure parts of the budget of the Lviv territorial community were monitored. An analysis of the expenditure part of the budget of the Lviv TG was carried out specifically in terms of general and special funds. The experience of providing social services of this community for its population is highlighted. An analysis of the expenditures of the Lviv community on social protection and social security was carried out. It is noted that the number of IDPs is increasing every day, but despite the lack of financial resources, the Lviv community continues to provide for all possible IDPs and support less protected and needy sections of the population during the martial law in our state. A five-point forecast of the volume of expenditures of the general and special fund of local budgets of Ukraine has been developed. The main areas of improvement

of part of the local budget of the Lviv Territorial Community have been determined. It was determined that the problematic issues of local budgets, namely their filling and effective direction of expenditures, became even more urgent during the war. This applies to the first program of assistance to the army, as well as the financing of many issues of the rear: infrastructure restoration, the needs of IDPs, assistance to relocated businesses, provision of current expenses, financing of development projects and reconstruction projects. Local self-government demonstrated itself as the best in responding to the crisis and took upon itself the solution of many problems, as was highlighted by the example of the Lviv community. In the course of the research, it was determined that during the period of martial law in Ukraine, the importance of local budgets, especially in terms of their expenditure part, increased significantly not only in the system of ensuring full-fledged development of individual territorial units, but also for ensuring the financial security of our state in general.

Ключові слова: Львівська громада, видатки, реформа децентралізації, місцеві бюджети, воєнний стан.

Keywords: Lviv community, expenditures, decentralization reform, local budgets, martial law.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Повномасштабне вторгнення РФ негативно вплинуло на усі соціально-економічні процеси, в тому числі і на органи місцевого самоврядування. Місцеві бюджети як одна із головних ланок бюджетної системи України відіграють важливу роль, адже є джерелом наповнення державного бюджету, а також фінансування державних видатків. Саме від належного та ефективного використання фінансових ресурсів залежить повнота виконання таких актуальних видатків як видатки на оборону, соціальний захист та соціальне забезпечення. З огляду на це, формування та виконання видаткової частини усіх місцевих бюджетів загалом є актуальними проблемами особливо для країни у стані війни.

***Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематиці видатків бюджетів різного рівня присвятили свої праці такі вчені: Е.Б. Аткинсон, С.Л. Брю, Т. Веблен, К.Р. Макконнелл, В. Нордхаус, Дж. Е. Стігліц, П. Самуельсон та ін. Серед вітчизняних вчених можна назвати О. Василика, І. Запатріну, О. Кириленко, М. Кужелева, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніну, І. Лютого, А. Мазаракі, Д. Полозенка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та ін.*

***Формування цілей статті (постановка завдання).** Проведення всебічного аналізу функціонування Львівської громади в умовах війни, моніторинг видаткової частини її бюджету впродовж періоду воєнного стану в нашій державі.*

Виклад основного матеріалу дослідження.

В період воєнного стану в Україні, значення видатків місцевих бюджетів значно зросло і стосується не лише системи забезпечення повноцінного розвитку окремих територіальних одиниць, а й також гарантування безпеки для населення. Так, з місцевих бюджетів фінансуються, зокрема, потреби територіальної оборони, видатки на продовольство для населення; видатки, пов'язані із вивезенням цивільного населення з місцевості, де ведуться бойові дії – з небезпечних територій у безпечні місця; видатки на облаштування місць розміщення громадян, які у зв'язку з бойовими діями залишили місце проживання. Особливо це відчутно у громадах, які розташовані на «мирних» територіях країни і продовжують допомагати всім потребуючим і постраждалим унаслідок воєнних дій. Аналогічні процеси відбуваються впродовж 2022 року і до сьогодні у Львівській територіальній громаді. Зауважимо, що значно збільшилося навантаження на місцеві бюджети, в тому числі і на бюджет Львівської громади через необхідність забезпечення належних умов функціонування комунальних медичних та освітніх закладів, а також для ремонту пошкоджених та відбудови зруйнованих комунальних об'єктів у т.ч. об'єктів енергетичної інфраструктури.

Тому, актуальними проблемами, пов'язаними із формуванням та виконанням видаткової частини бюджету Львівської територіальної громади в сучасних умовах є, насамперед, забезпечення органів місцевої влади

необхідними фінансовими ресурсами для ефективного їх функціонування та належного фінансування видаткових потреб ТГ, що спричинені викликами воєнного стану.

Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування з допомогою децентралізації були затверджені у 2014 році, а у 2015 році розпочато їх практичну реалізацію. Ця реформа мала вплинути на створення сучасної системи організації місцевої влади в Україні, на розширення повноважень та ресурсне забезпечення територіальних громад, а також для стабільного місцевого розвитку та надання населенню якісних і доступних соціальних послуг відповідно до європейських цінностей розвитку демократії.

Оскільки основою місцевого самоврядування в Україні є територіальні громади, то від того, як ефективно та стрімко вони розвиватимуться та яке місце займатимуть у «житті» кожного регіону, повністю залежатиме подальший розвиток України та успіх впровадженої реформи.

Варто розглянути, який вплив мала реформа децентралізації влади на кількість територіальних громад та районів за весь час її реалізації (рис.1).

Рис. 1. Кількість територіальних громад в Україні станом на 1 січня 2016-2022 рр.

Джерело: складено за даними [1].

Можемо спостерігати стрімке зростання кількості територіальних громад впродовж аналізованого періоду. Якщо у 2016 році їх налічувалось лише 93 ТГ, то ця цифра у 2022 році зросла майже у 16 разів і становила 1469 ОТГ. Щодо районів, то динаміка їх кількості відрізняється, адже присутній спад. У 2016-2020 рр. кількість районів була сталою - 490, проте за наступні два роки ця цифра зменшилась на 350 і становила відповідно 140 районів.

Також слід розглянути кількість ТГ в розрізі областей України. Так, станом на 1 січня 2022 року в Україні існувало 1469 територіальних громад (Рис. 2).

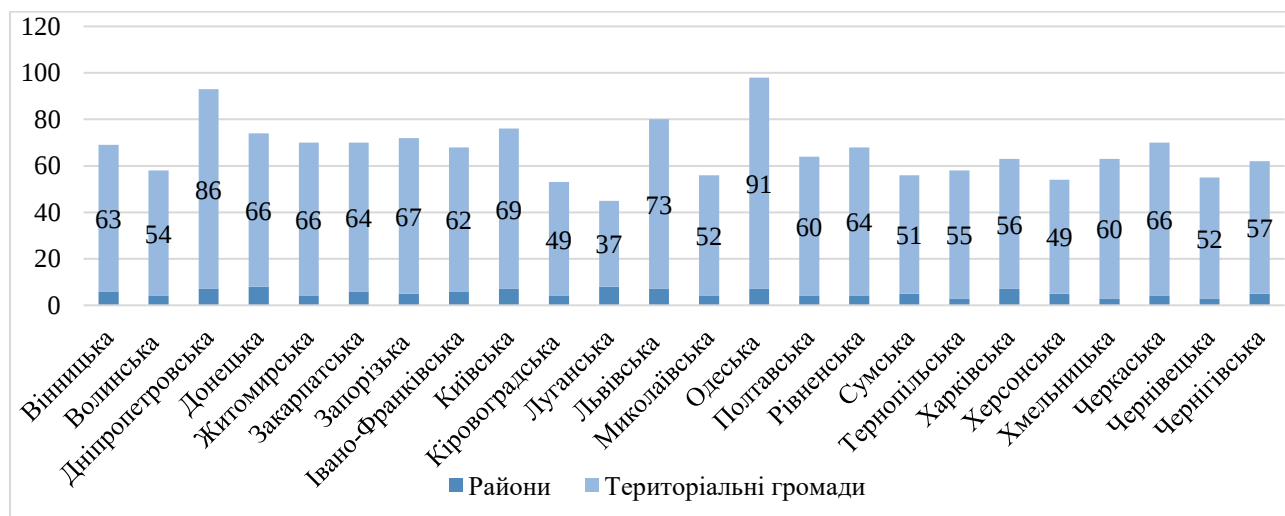

Рис. 2. Кількість районів та територіальних громад станом на 1 січня 2022 року по областях України

Джерело: складено за даними [1].

Як видно з рисунку, найбільше територіальних громад утворено в Одеській, Дніпропетровській та Львівській областях України. А найменша їх кількість є у Луганській, Кіровоградській та Херсонській областях.

Для того, аби більше досягнути вплив реформи децентралізації влади на місцеві видатки, доцільно розглянути динаміку видатків місцевих бюджетів впродовж 2018-2022 рр. (Рис. 3).

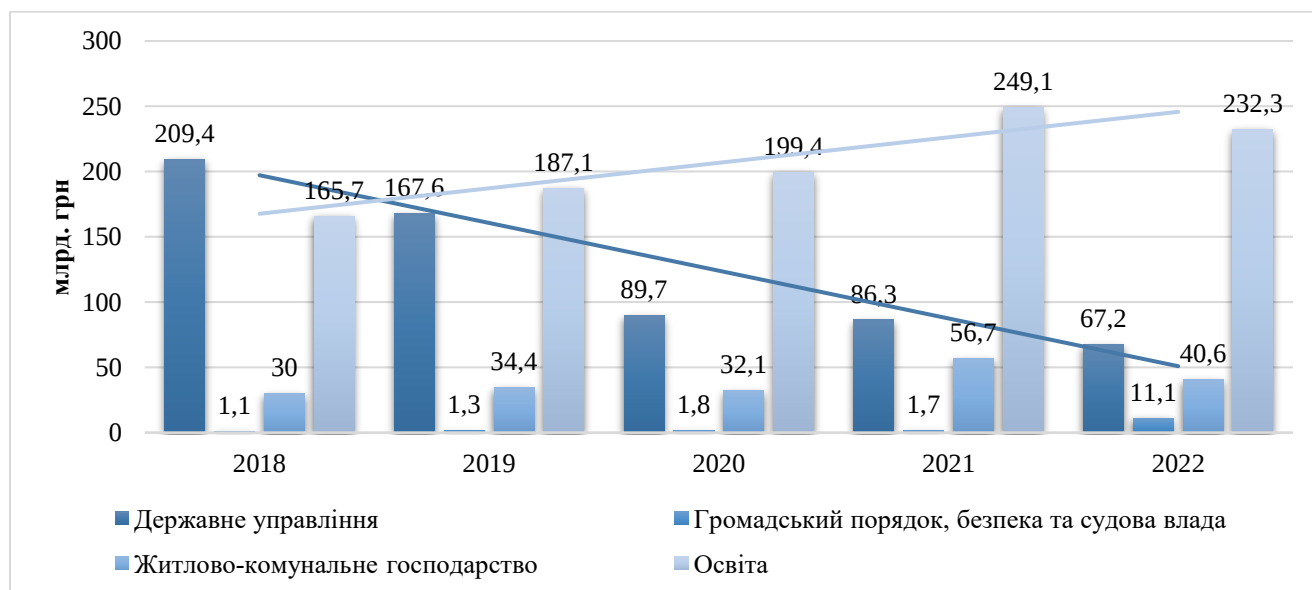

Рис. 3. Динаміка видатків місцевих бюджетів за 2018-2022 роки, млрд грн

Джерело: складено за даними [1].

Як видно з рисунку, після реформи децентралізації відбулося значне скорочення адміністративних витрат. Це вказує на економію в масштабі адміністративних витрат. Таке об'єднання певної частини сільських, селищних чи міських рад в один орган місцевої влади призвело до зменшення кількості штатних працівників в органах самоврядування ОТГ порівняно з сумарною кількістю працівників, яка була в органах влади необ'єднаних населених пунктів.

Динаміка збільшення видатків місцевих бюджетів присутня й у сфері освіти. Згідно із статистичними даними, видатки на освіту у 2022 році зросли на 66,6 млрд. грн, порівняно з 2018 роком, проте, якщо брати до уваги попередній період (2021 р.), то ці ж видатки у 2022 році зменшилися на 16,8 млрд. грн.

Перші місяці війни виявились для місцевого самоврядування справжнім випробовуванням, яке вони пройшли та показали, що здатні гідно протистояти будь-яким загрозам та перешкодам. Реформа децентралізації показала справжній результат міцності фінансової основи територіальних громад та їхню здатність швидко адаптуватися до непередбачуваних ситуацій, зумовлених військовою загрозою. Громади, де не ведуться бойові дії, змогли прийняти внутрішньо-переміщених осіб (ВПО), забезпечити їх необхідними послугами.

Моніторинг бюджету Львівської громади варто розпочати із дохідної його частини (табл. 1).

План доходів загального фонду бюджету за 2022 рік перевиконано на 12254803,3 тис. грн, в тому числі за рахунок перевиконання плану податкових та інших надходжень на +531 502,2 та +22943,7 тис. грн відповідно. Загалом, доходи загального фонду бюджету Львівської міської територіальної громади на 2022 рік без врахування міжбюджетних трансфертів затверджені в сумі 10536500 тис. грн, уточнений план – 11291442 тис. грн. Тобто, відсоток виконання до плану на рік становить 104,5, або +510307,5 тис. грн, перевиконання зумовлено зростанням суми податкових та інших надходжень до бюджету Львівської територіальної громади.

Таблиця 1. Формування і виконання дохідної частини бюджету

Львівської громади у 2022 році, тис. грн

Доходи	Затверджено у бюджеті на 2022 рік	2022 рік		% виконання до плану на рік	Відхилення до плану на рік
		Уточнений план	Факт		
Загальний фонд ВСЬОГО доходів	12 254 803,3	12 927 342,4	13 432 025,8	103,9	+12 254 803,3
Податкові надходження	10 271 790,1	11 026 732,0	11 558 234,2	104,8	+531 502,2
Неподаткові надходження	264 710,0	264 710,0	243 302,7	91,9	-21 407,3
Інші надходження	38 900,0	38 900,0	61 843,7	159,0	+22 943,7
Усього доходів без урахування міжбюджетних трансфертів	10 536 500,1	11 291 442,0	11 801 749,5	104,5	+510 307,5
Офіційні трансфери	1 718 303,2	1 635 900,4	1 630 276,3	99,7	-5 624,1
Субвенції	1 718 303,2	1 635 900,4	1 630 276,3	99,7	-5 624,1
Спеціальний фонд ВСЬОГО доходів	816 910,7	1 778 055,9	444 493,8	24,7	-1 338 491,9
ВСЬОГО ДОХОДІВ	13 071 714,0	14 705 398,3	13 876 519,6	94,3	-833 808,5

Джерело: складено за даними [2].

План доходів спеціального фонду бюджету Львівської ТГ різниться своєю негативною тенденцією до зменшення. Відтак, затверджено в бюджеті доходів на суму 816910,7 тис. грн, уточнений план – 1778055,9 тис. грн, а фактично виконано – 444493,8 тис. грн. Тож, видно, що відсоток виконання до плану на рік є незначним і становить 24,7%.

Узагальнений показник всього доходів і загального, і спеціального фондів разом є недовиконаним в порівнянні з плановим на 833808,5 тис. грн. Ця сума становить 94,3% виконання до плану на 2022 рік. Тож, можна стверджувати про невелике відхилення планових показників виконання дохідної частини бюджету Львівської громади, порівняно із фактичними, це пояснюється оптимальним механізмом витрачання коштів місцевого бюджету, а також забезпечення надходжень у задовільному обсязі до бюджету в стані війни.

Варто розглянути найбільш вагомі складові видатків загального фонду бюджету Львівської громади за 2022 рік (табл. 2).

Таблиця 2. Структура та динаміка виконання видатків загального фонду місцевого бюджету Львівської громади у 2022 році, тис. грн

Назва видатків	Затверджено у бюджеті на 2022 рік	План з урахуванням змін на 2022 рік	Виконано за 2022 рік	Відхилення до плану за 2022 рік	% виконання до плану за 2022 рік
Загальний фонд:					
Державне управління	940 857,7	852 640,8	775 429,2	-77 211,6	90,9
Освіта	5 331 963,1	5 157 042,2	4906856,6	-250 185,6	95,1
Охорона здоров'я	262 885,3	309 609,1	276 849,1	-32 759,9	89,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	486 557,1	904 681,8	764 375,0	-140 306,8	84,5
Культура і мистецтво	270 810,0	256 754,1	234 407,9	-22 346,2	91,3
Житлово-комунальне господарство	1 386 269,5	1 880 434,2	1834878,0	-45 556,2	97,6
Землеустрій	1 871,1	758,6	205,0	-553,6	27,0
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє	698 421,9	19 588,9	15 981,2	-3 607,7	81,6
Громадський порядок та безпека	3 766,1	46 874,5	41 738,0	-5 136,4	89,0
Резервний фонд	70 000,0	12 369,3		-12 369,3	
ВСЬОГО видатків	10800689,2	10752061,4	9433009,0	-1319052,4	87,7

Джерело: складено за даними [2].

Виконання видаткової частини загального фонду за 2022 рік склало 9433009 тис. грн, або 87,7% до плану з урахуванням змін на цей період (10752061,4 тис. грн), в тому числі це відбулося за рахунок міжбюджетних трансфертів у розмірі 1546385,8 тис. грн, або 99,7% до плану з урахуванням змін на звітний період (1551131 тис. грн). Варто зауважити, що із даного переліку найбільш вагомих складових видатків бюджету, жодна із них не була виконана на 100%, як зазначено у планових показниках на 2022 рік. Найбільш повно були реалізовані видатки на ЖКГ, освіту, культуру і мистецтво та апарат державного управління – більше 90%. Також, слід зазначити, що впродовж 2022 року не було створено резервного фонду бюджету, адже у бюджеті спочатку він був затверджений у розмірі 70000 тис. грн, згодом із внесенням змін до плану цю суму скориговано і становила вона – 12369,3 тис. грн, що зумовлено викликами воєнного стану.

Виконання видаткової частини спеціального фонду бюджету Львівської громади порівняно із загальним значно різниться (табл. 3)

**Таблиця 3. Структура видаткової частини спеціального фонду бюджету
Львівської громади у 2022 році, тис. грн**

Назва видатків	Затверджено у бюджеті на 2022 рік	План з урахуванням змін на 2022 рік	Виконано за 2022 рік	% виконання до плану за 2022 рік
Спеціальний фонд:				
Державне управління	248,2	34 488,9	16 417,7	47,6
Освіта	130 861,8	296 453,4	162 782,3	54,9
Охорона здоров'я		275 711,7	120 498,5	43,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення		14 682,0	5 451,3	37,1
Культура і мистецтво	6 800,3	35 412,9	17 395,4	49,1
Житлово-комунальне господарство		924 401,2	34 643,3	3,7
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє		431 561,4	275 175,3	63,8
Громадський порядок та безпека		35 347,1	29 262,1	82,8
Резервний фонд		13 182,7	11 295,1	85,7
ВСЬОГО видатків	3271024,8	5351596,4	3030656,5	56,6

Джерело: складено за даними [2].

Наведені дані, дають підставу стверджувати, що виконання видатків згідно плану є значно нижчим, порівняно із видатками загального фонду. Найменша частка виконання видатків припадає на ЖКГ – 3,7%. Найповніше спрямовано видатків на громадський порядок та на створення резервного фонду в сумі 11295,1 тис. грн. Загалом, програму виконання видатків спеціального фонду бюджету було виконано на 56,6% у сумі 3030656,5 тис. грн.

В умовах війни будь-який місцевий бюджет не буде виконуватися. Для підвищення оперативності у прийнятті рішень громадам надана можливість передавати кошти зі спеціального фонду, які мають цільове спрямування, до загального фонду і фінансувати нагальні потреби. Крім того, обласним та міським радам надано право здійснювати нові місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії, навіть, якщо у процесі здійснення платежів з погашення та обслуговування місцевого боргу порушено графік платежів, нараховано штрафні санкції, виникла прострочена заборгованість [3].

Отож, варто відзначити, що виконання бюджету Львівської громади впродовж 2022 року було недосконалим і недостатнім через несприятливі як

економічні, так і політичні умови, проте, громада намагалася здійснювати лише найнеобхідніші та першочергові витрати, які є важливими в умовах війни.

За останні роки війни та нестабільної економічної ситуації в Україні збільшилась кількість безробітних, безпритульних, непрацездатних, нужденних – соціально незахищених верств населення, що вимагає від держави забезпечення соціальних гарантій та організації ефективної соціальної підтримки для них. Таким чином, сьогодні відбувається підвищення потенціалу соціальної сфери задля забезпечення необхідних умов самозбереження та розвитку людини. Більшість населення в сучасних умовах на фоні низького рівня доходів, високих темпів інфляції, різкого підвищення цін на товари й тарифів на житлово-комунальні послуги не може реалізувати свої соціально-економічні інтереси, зберегти чи підвищити соціальний статус, отримати кваліфіковану медичну допомогу та якісну освіту. Усе це блокує широку соціальну мобільність, звужує перспективи економічного зростання, суспільного відтворення та стійкого соціального розвитку суспільства [4]. Повномасштабне вторгнення росії в Україну стало переломним моментом в житті кожного українця. Сьогодні, соціальна допомога всім постраждалим від рук окупанта є пріоритетною ланкою в системі видатків державного та місцевих бюджетів України.

Зараз кількість внутрішньо переміщених осіб з початку війни збільшилася з 1,5 млн до 4,9 млн. В Україні офіційно зареєстровано 4867106 ВПО, а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян [5]. Проте, за неофіційними даними, їх може бути набагато більше. Зрозуміло, що видатки в сфері соціального забезпечення ВПО зростають та, вірогідно, матимуть таку тенденцію й надалі, а бюджетні ресурси суттєво обмежені, тому зараз гостро стоїть питання реформування та переосмислення системи фінансування соціальної допомоги з боку держави.

Надання соціальних послуг вже організовано в тих громадах, на територію яких перемістились особи, що були змушені покинути своє місце проживання у результаті збройного конфлікту і окупації. Проте, сьогодні важливим питанням у сфері надання соціальної підтримки є фінансове

забезпечення соціальних виплат для ВПО. Водночас, організація надання соціальних послуг для цих категорій населення потребує удосконалення їх якості, а також забезпечення вчасності, адресності та доступності [5].

Із першого дня війни саме м. Львів стало осередком допомоги ВПО. Так, було створено три тематичні штаби для координації гуманітарної допомоги та розміщення ВПО. Надалі, з кожним днем стає все важче організовувати роботу, адже кількість ВПО зростає. Також, у місті реалізують так звану мережу співпраці, орієнтовану на розв'язання проблем ВПО. До муніципальних структур активно долучаються численні волонтерські ініціативи, громадські та благодійні організації, представництва міжнародних фондів. Зазвичай усі вони мають окрему спеціалізацію – хтось надає гуманітарну, хтось фінансову допомогу, хтось облаштовує та підтримує функціонування прихистків [6].

Для того, аби справді зрозуміти, яку участь бере Львівська територіальна громада у наданні соціальної допомоги та підтримки населення в умовах війни, варто розглянути структуру видатків, які були спрямовані на соціальний захист та соціальне забезпечення з місцевого бюджету м. Львова за 2022 рік (табл. 4).

Таблиця 4. Структура видатків Львівської громади на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, тис. грн

Назва видатків	Уточнений план на 2022 рік	Виконано за 2022 рік	Відсоток виконання
ВСЬОГО видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення	904 681,8	764 375,0	84,5
Одноразова матеріальна допомога для дітей учасників АТО	2 530,0	2 101,0	83,0
Одноразова матеріальна допомога на вирішення соціально-побутових питань учасникам АТО	105 000,0	1 900,0	1,8
Щорічна одноразова матеріальна допомога до Дня Матері та Дня Батька батькам осіб, які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в АТО	1 840,0	1 840,0	100,0
Заходи і проекти спеціального спрямування	1 473,6	1 316,3	89,3
Забезпечення соціальними послугами за місцем проживання громадян, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю	53 944,6	53 500,4	99,2

Продовження таблиці 4.

Назва видатків	Уточнений план на 2022 рік	Виконано за 2022 рік	Відсоток виконання
Надання реабілітаційних послуг особам з інвалідністю та дітям з інвалідністю	45 194,5	44 473,4	98,4
Заходи державної політики з питань дітей та їх соціального захисту	540,1	417,8	77,4
Утримання та забезпечення діяльності центрів соціальних служб	26 499,2	25 820,0	97,4
Видатки пов'язані з наданням підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам у зв'язку із введенням воєнного стану	6 775,5	4 917,5	72,6

Джерело: Складено за даними [2].

Як бачимо, видатки із загального фонду бюджету проведені в сумі 764375 тис. грн, що становить 84,4% до уточнених річних призначень (904681,8 тис. грн). Слід зазначити, що матеріальна підтримка учасників АТО або ж їх сімей була надана більш ніж на 80%. Інші види соціальні підтримки (табл. 4) також проведені Львівською територіальною громадою майже у повному обсязі. Що ж стосується видатків, пов'язаних із наданням підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам у зв'язку із введенням воєнного стану, то в уточненому плані на 2022 рік вони становили 6775,7 тис. грн, та фактично були виконані в сумі – 4917,5 тис. грн, тобто на 72,6%.

Варто зауважити, що формування фінансового забезпечення допомог для ВПО повинно обов'язково відбуватися із урахуванням потенційних зв'язків між соціальним захистом та економічним рівнем розвитку територіальних громад, виходячи з наявної у них ресурсної бази. Для того, щоб реалізувати заходи соціальної підтримки ВПО необхідні додаткові фінансові та матеріальні ресурси. Тому, доречно активізувати процеси співпраці територіальних громад в напрямку задоволення потреб ВПО, але, водночас, спрямовувати зусилля на розробку відповідних заходів для стимулювання економічної активності серед працездатного населення цієї категорії. Це дасть змогу частково розвинути ринок праці, створивши конкуренцію, зменшити безробіття і стимулюватиме розвиток підприємництва, що стане поштовхом до створення нових робочих місць та загального позитивного розвитку економіки територіальних громад регіону [5].

Відтак, слід зазначити, що Львівська територіальна громада доклала багато зусиль аби надати належну та якісну соціальну підтримку і допомогу населенню в умовах війни. Незважаючи на брак фінансових ресурсів, Львівська громада продовжує підтримку ВПО та підтримувати менш захищені верстви населення під час воєнного стану.

Удосконалення процесу виконання видаткової частини місцевих бюджетів є однією із основних завдань бюджетної політики і значною мірою залежить від бюджетного процесу та контролю. Адже, саме від ефективного і якісного користування наявними фінансовими ресурсами залежить рівень економічного зростання будь-якої територіальної громади. Важливо посилити інвестиційну складову місцевого бюджету шляхом збільшення частки бюджету розвитку в загальній структурі видаткової складової, що створить умови для інноваційного розвитку територіальні одиниці.

Перед тим, як розглянути пріоритетні напрями видатків місцевих бюджетів, доцільно звернути увагу на графік прогнозу обсягу видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (рис. 4). Прогноз базується на статистичному способі вимірювання даних – лінії тренду.

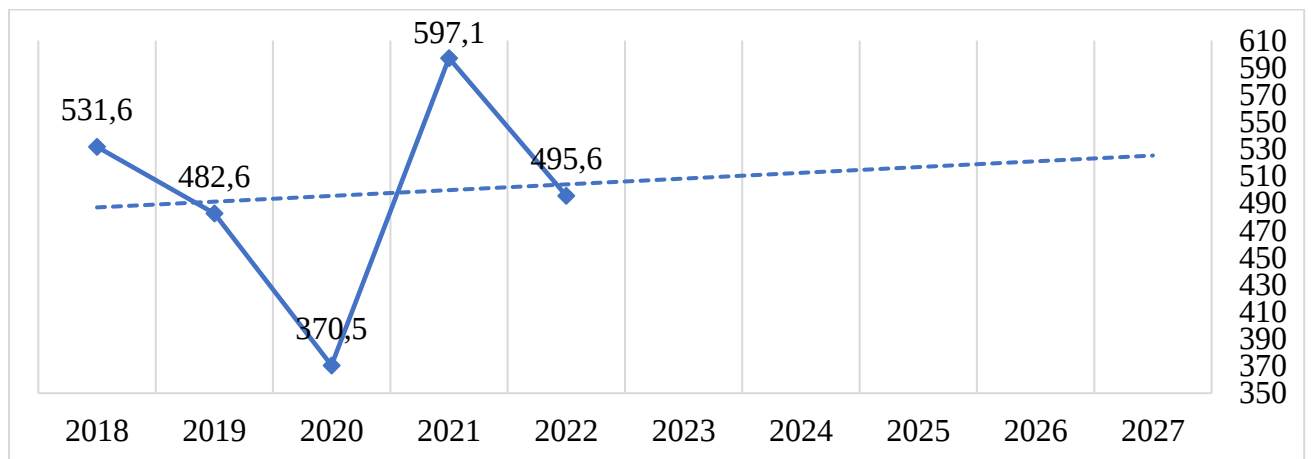

Рис. 4. Прогноз обсягу видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів, млрд. грн

Джерело: складено за даними [6].

Отже, впродовж аналізованого періоду, однозначної тенденції у сфері видатків немає. Відтак, присутній спад обсягів видатків впродовж 2018-2020 рр. на 161,1 млрд. грн. Проте, у 2021 році спостерігається різке зростання видатків в сумі 597,1 млрд. грн, а у 2022 році – зниження на більш ніж 100 млрд. грн.

Лінія прогнозу на наступні 5 років вказує на зростаючу динаміку обсягу соціальних видатків. Це свідчить про те, що у найближчому майбутньому необхідні заходи ОМС щодо нарощення власної фінансової бази у зв'язку із зростаючою динамікою прогнозних показників видатків.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Як саме витратити кошти місцевого бюджету, визначає виключно відповідна місцева рада. Проте, варто також зазначити, що в умовах повномасштабного вторгнення рф на територію України, пріоритети та завдання місцевих органів влади змінилися в залежності від наближеності тієї чи іншої територіальної одиниці до лінії фронту. Кожна територіальна громада України впродовж 2022 року і до сьогодні самостійно визначає пріоритетність «безпекових» видатків відповідного місцевого бюджету.

Для вдосконалення формування та виконання видаткової частини бюджету Львівської громади необхідно вжити такі заходи:

- так, як м. Львів стало осередком прийому ВПО та допомоги постраждалим від агресії рф, варто розвивати систему видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Так, відомо, що під час дії воєнного стану у Львові обмежили фінансування не першочергових видатків із бюджету, натомість визначено пріоритетні напрямки, за якими відбувається фінансування, а саме – спрямування значної частини фінансових ресурсів до закладів охорони здоров'я, що надають медичні послуги особам, постраждалим внаслідок збройної агресії рф;

- слід збільшити видатки на житлово-комунальне господарство до рівня 2021 року, спрямовуючи кошти у тому числі на «безпекові» заходи;

- варто приділити значну увагу фінансуванню видатків у сфері освіти. Незважаючи на те, що ці видатки із загального фонду бюджету міста були виконані більш ніж на 90%, доцільно зберегти фінансування цієї пріоритетної галузі навіть в умовах, що характеризуються зниженням загальної кількості споживачів освітніх послуг в Україні;

- необхідно більш раціонально розподіляти кошти бюджету міста Львова на громадський порядок та безпеку з метою забезпечення виконання цієї статті

видатків на 100% (адже впродовж 2022 року відсоток виконання до плану із загального фонду становив 89%, а із спеціального – 82,8%).

В умовах воєнного стану до пріоритетних напрямків використання коштів місцевого бюджету міста Львова доречно віднести видатки на охорону здоров'я. Це пояснюється зростаючою потребою у додатковому фінансуванні цих видатків унаслідок збільшення кількості осіб з числа військовослужбовців, які зазнали поранення та втратили здоров'я перебуваючи на лінії фронту.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 30.10.2023).
2. Офіційний сайт Львівської міської ради. *Бюджет Львівської міської територіальної громади на 2022 рік*. URL: <https://city-adm.lviv.ua/public-information/budget/lviv/biudzheth-lvivskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-na-2022-rik> (Дата звернення: 31.10.2023).
3. Відомості Верховної Ради України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022р. №181-р. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text> (Дата звернення: 01.11.2023).
4. Петричко М.М., Сметана В.С., Ривтій Н.І. Бюджетні видатки на соціальний захист населення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Дніпро, 2018. Вип. 6 (17). С. 575-581. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/102.pdf (Дата звернення: 01.11.2023).
5. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua> (Дата звернення: 03.11.2023).
6. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2023).

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2023), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 october 2023).
2. Official website of the Lviv City Council (2022), “Budget of the Lviv City Territorial Community for 2022”, available at: <https://city-adm.lviv.ua/public-information/budget/lviv/biudzheth-lvivskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-na-2022-rik> (Accessed 31 october 2023).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Order “The issue of introducing and ensuring the implementation of measures of the legal regime of martial law in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text> (Accessed 01 november 2023).
4. Petrychko, M.M. Smetana, V.S. and Ryvtij, N.I. (2018), “Budget expenditures on social protection of the population”, *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. Dnipro*, vol. 6, available at: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/102.pdf (Accessed 01 november 2023).
5. Multimedia platform of broadcasting of Ukraine “Ukrinform” (2023), available at: <https://www.ukrinform.ua> (Accessed 03 november 2023).
6. Decentralization (2023), available at: <https://decentralization.gov.ua> (Accessed 05 november 2023).

Стаття надійшла до редакції 28.11.2023 р.